

Regionstyrelsen
Regionledningskontoret
Strategisk kompetensförsörjning
Mary Folkesson

TJÄNSTEUTLÅTANDE
2019-09-10

RS 2019-0718

Regionstyrelsen

Yttrande över Stärkt kompetens i vård och omsorg – (SOU 2019:20) slutbetänkande från utredningen Reglering av yrket undersköterska

Ärendebeskrivning

Region Stockholm har av Socialdepartementet bjudits in att lämna synpunkter på betänkandet Stärkt kompetens i vård och omsorg, slutbetänkande från utredningen Reglering av yrket undersköterska (SOU 2019:20).

Beslutsunderlag

Regiondirektörens tjänsteutlåtande
Sammanfattning av Stärkt kompetens i vård och omsorg (SOU 2019:20) slutbetänkande från utredningen Reglering av yrket undersköterska
Hälso- och sjukvårdsnämndens protokollsutdrag den 27 augusti 2019
Hälso- och sjukvårdsförvaltningens yttrande den 27 augusti 2019
Stockholms läns sjukvårdsområdes yttrande den 26 augusti 2019

Förslag till beslut

Regionrådsberedningen föreslår att regionstyrelsen beslutar följande.

1. Regiondirektörens tjänsteutlåtande utgör Region Stockholms yttrande över betänkandet Stärkt kompetens i vård och omsorg (SOU 2019:20) - slutbetänkande från utredningen Reglering av yrket undersköterska.
2. Beslutet justeras omedelbart.

Regionledningskontorets förslag och motivering

Sammanfattning

Socialdepartementet har i betänkandet Stärkt kompetens i vård och omsorg (SOU 2019:20) föreslagit att yrket undersköterska regleras med en skyddad yrkestitel. Undersköterskeyrket är idag oreglerat vilket innebär att det inte finns krav på särskild utbildning för att arbeta som undersköterska. Förslaget innebär att den som har avlagt undersköterskeexamen eller har

motsvarande kompetens kan ansöka om bevis för om rätt att använda yrkestiteln undersköterska.

Regionledningskontoret är positiv till att reglera undersköterskeutbildningen och att utbildningen kvalitetssäkras och görs mer likvärdig inom såväl vuxenutbildningen som på gymnasiet. Förslag till hur detta kan se ut finns i Skolverkets förslag som presenterades i november 2018 (Dnr 2018:00686).

Först när en sådan översyn och reglering fått genomslag på utbildningen är det möjligt att ta ställning till ett eventuellt behov av en reglering genom skyddad yrkestitel varför regionledningskontoret avstyrker förslaget om att införa skyddad yrkestitel i nuläget.

Bakgrund

Socialdepartementet har gett Region Stockholm möjlighet att yttra sig över betänkandet Stärkt kompetens i vård och omsorg (SOU 2019:20). Utredningens övergripande uppdrag har varit att föreslå hur yrket undersköterska kan regleras i syfte att öka kvaliteten och säkerheten i hälso- och sjukvården och omsorgen. Yrkesgruppen undersköterska är en av Sveriges största yrkesgrupper och består av personal som besitter viktig kompetens för hälso- och sjukvården.

Utredningens kartläggning har visat att det finns relativt utbredda brister i kompetensen hos yrkesgruppen vilket har en direkt effekt på utförandet av arbetsuppgifterna. De brister som framkommit i kartläggningen sammanfattas som avsaknad av en enhetlig utbildning och tydliga kompetenskrav, brister i kunskap hos undersköterskor inom kompetensområden som är karakteristiska för yrkesområdet, bristande språkkunskaper samt att arbete och ansvar inte fördelas efter kompetens. Att stärka undersköterskornas kompetens är en viktig del i arbetet med att förbättra kvalitet och patientsäkerhet.

Skolverket fick i regleringsbrev för 2018 uppdraget att föreslå en undersköterskeexamen inom såväl gymnasieskolan som inom kommunal vuxenutbildning. Skolverket presenterade den 20 november 2018 sina förslag (Dnr 2018:00686). Myndigheten gör bedömningen att det finns ett behov av en mer sammanhållen och förstärkt utbildning som inkluderar de vanligaste arbetsområdena inom vård och omsorg och de utbildnings- och kompetenskrav som ställs på en undersköterska i dagens arbetsliv. Förslaget avser elever på gymnasieskolans vård- och omsorgsprogram, vissa elever på introduktionsprogram, de elever som väljer att gå en

vuxenutbildning mot en undersköterskeexamen samt de elever som läser ett yrkespaket mot undersköterska eller vårdbiträde.

Socialdepartementet har i sin utredning föreslagit att yrket undersköterska ska regleras med en skyddad yrkestitel. Utredningen har även övervägt att föreslå legitimation och att förbehålla vissa arbetsuppgifter för undersköterskor men har funnit att en skyddad yrkestitel är den mest ändamålsenliga regleringen för yrkesgruppen. Osäkerheten om vilken utbildningsnivå undersköterskor har kommer att försvinna genom att en lägsta nivå kommer att fastställas med regleringen. Utredningen bedömer att reglering av yrket kommer att bidra till ökad kvalitet och säkerhet utan att sätta upp onödiga hinder på arbetsmarknaden.

Införs en skyddad yrkestitel för undersköterskor innebär det att den som har avlagt undersköterskeexamen eller har motsvarande kompetens kan ansöka om bevis om rätt att använda yrkestiteln undersköterska. Endast den som har sådant bevis får i yrkesverksamhet på hälso- och sjukvårdens område, socialtjänstens område eller enligt lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade använda yrkestiteln. Det är då inte heller tillåtet att på dessa områden använda en yrkestitel som kan förväxlas med den skyddade yrkestiteln för den som saknar rätt till yrkestiteln undersköterska.

Socialstyrelsen föreslås bli den instans som ska pröva ansökningarna om bevis om rätt att använda yrkestiteln undersköterska och vara behörig myndighet för det reglerade yrket undersköterska. Ett bevis om rätt att använda yrkestiteln undersköterska ska inte kunna återkallas. En avgift ska få tas ut för en prövning av ansökan om bevis om rätt att få använda yrkestiteln undersköterska.

Utredningens förslag är att de nya bestämmelserna träder i kraft den 1 januari 2025. Övergångsbestämmelser föreslås dock fram till och med 2029. Vid ansökan om bevis om rätt att använda yrkestiteln undersköterska som sker före den 1 januari 2030 ska även tidigare gymnasieexamen med inriktningen vård och omsorg eller motsvarande kommunal vuxenutbildning godkännas under förutsättning att den sökande har minst 1350 godkända gymnasiepoäng i yrkesämnen och, om inte synnerliga skäl föreligger, har arbetat i yrket minst tre år de senaste fem åren, räknat från tiden för ansökan.

Bland de undersköterskor som finns idag finns många som arbetat länge i yrket och har varierande utbildningsbakgrund. Den kunskap och

kompetens som dessa erhållit ska enligt utredningens förslag kunna valideras för att inventera om yrkesutövaren behöver komplettera med ytterligare kurser för att uppnå regleringens krav. Validering definieras som en process som innebär en strukturerad bedömning, värdering och dokumentation samt ett erkännande av kunskaper och kompetens en person besitter oberoende av hur de förvärvats.

I dagsläget finns det olika sätt att utbilda sig för att kunna arbeta som undersköterska. Av de yrkesverksamma undersköterskorna är det enligt utredningen cirka 27 procent som genomgått gymnasieskolans vård och omsorgsprogram. Resterande undersköterskor har läst in vård och omsorgskompetensen inom Komvux eller genom annan vuxenutbildning. Det är oklart hur många av dessa medarbetare som skulle kunna få rätt att utöva yrket som undersköterska med utredningens förslag. Ett förtydligande av vad som avses med ”motsvarande kompetens” behöver därför ske innan yrkesregleringen införs. Utredningens förslag är att de nya bestämmelserna träder i kraft den 1 januari 2025.

Region Stockholm har gett hälso- och sjukvårdsnämnden och Stockholms läns sjukvårdsområde (SLSO) möjlighet att yttra sig i ärendet. SLSO har lämnat ett tjänstemannayttrande. Yttrandena tillstyrker utredningens förslag.

Överväganden

Region Stockholms yttrande till Socialdepartementet över *betänkandet Stärkt kompetens i vård och omsorg (SOU 2019:20) – slutbetänkande från utredningen Reglering av yrket undersköterska*.

Region Stockholm är positiv till en reglering och kvalitetssäkring av undersköterskeutbildningen genom förändring av utbildningens innehåll och omfattning. Regionen menar att det är först efter genomförandet av en sådan förändring som det är det möjligt att ta ställning till ett eventuellt behov av reglering genom skyddad yrkestitel.

Region Stockholm menar att gruppen undersköterskor länge har saknat en gemensam kunskapsgrund. Den stora variationen av grundkunskaper som finns idag bland undersköterskor i kombination med stora variationer i färdigheter i det svenska språket utgör en betydande risk i patientsäkerhetshänseende. Region Stockholm delar utredningens bedömning att goda kunskaper i det svenska språket är av stor vikt i yrket som undersköterska. Detta är något som bör tas hänsyn till i samband med

förändringen av undersköterskeutbildningarna. Undersköterskor arbetar ofta närmast patienten vilket medför att en kvalitetssäkrad utbildning framför allt kommer att förbättra för patienterna, men även för undersköterskorna och för arbetsgivarna.

Region Stockholms uppfattning är att en stor andel av de undvikbara skadorna i vården är kopplade till omvårdnad. Att stärka undersköterskornas kompetens är därför en viktig del för en ökad patientsäkerhet. På sikt kan förhoppningsvis detta också medföra att undersköterskornas kompetens kan komma att användas bättre och därmed bidra till en lösning för den totala kompetensförsörjningen i hälso- och sjukvården. Region Stockholm anser att dagens svårigheter med kompetensförsörjning i hälso- och sjukvården är en av de största patientsäkerhetsriskerna.

Region Stockholm delar utredningens uppfattning att kompetensen hos de som arbetar som undersköterskor är ojämn och i vissa fall för låg. Det är dock inte en fråga som löses genom utredningens förslag. Region Stockholm ser att det är mycket angeläget med en ökad likvärdighet och kvalitet i utbildningen och att anpassa den mer utifrån hälso- och sjukvårdens behov. Regionen betonar vikten av att undersköterskeutbildningen tillgodoser de krav som vårdgivare ställer på klinisk praktisk kunskap, dvs. att man vid fullgången utbildning är "anställningsbar".

Om skyddad yrkestitel ska införas bör det vara utbildningen i sig som ger rätt att använda den skyddade yrkestitel, utan individuellt beslut från Socialstyrelsen. Det är svårt att motivera att Socialstyrelsen ska lägga resurser på att årligen utfärda individuella beslut om rätten att använda titeln undersköterska om det enbart innebär en bekräftelse av att individen har erhållit en undersköterskeexamen eller motsvarande kompetens genom utbildning inom Komvux. Vidare anser Region Stockholm att begreppet "motsvarande kompetens" behöver förtydligas innan en eventuell reglering träder ikraft.

Om regleringen genomförs är det mycket angeläget att se över kraven och processen för validering av kunskaper som motsvarar undersköterskeexamen. Mer konkreta och kostnadsberäknade förslag för utformning av valideringsprocessen behöver också göras.

Region Stockholm ser positivt på utredningens förslag att en statlig myndighet, exempelvis Statens Skolverk, ges i uppdrag att under en

avgränsad period validera kompetens och utföra de ytterligare åtgärder som kan behövas i syfte att underlätta för hanteringen av ansökningar, både för huvudman och enskilda, samt säkerställa nationell likvärdighet.

Region Stockholm menar att om en reglering av yrkestiteln införs kommer det att skapa en omfattande administration både för arbetsgivaren samt för den myndighet som ska hantera ansökningarna om skyddad yrkestitel. Region Stockholm gör bedömningen att kostnaderna av utredningens förslag blir stora för både arbetsgivare och samhället. Majoriteten av de som idag anställs som undersköterskor i Region Stockholms verksamheter har utbildat sig i olika former av vuxenutbildningar. Det är oklart om dessa utbildningar med utredningens förslag kommer kunna utgöra underlag för en skyddad yrkestitel samt vilka kompetenshöjande insatser och valideringar som behöver ske. Detta riskerar att medföra problem för kompetensförsörjningen inom hälso- och sjukvården i Region Stockholm.

Ekonomiska konsekvenser

Regionledningskontoret noterar att utredningen saknar fördjupad beskrivning av vilka kostnader den föreslagna förändringen kan leda till för regioner.

Region Stockholm har 6 500 undersköterskor anställda. Om utredningens förslag genomförs kommer extra resurser behöva avsättas såväl nationellt som regionalt för att möjliggöra genomförande av kompletterande utbildningsinsatser. Regionledningskontoret gör bedömningen att kostnaderna för utbildning, frånvaro för utbildning och hantering av medarbetare som eventuellt inte uppnår kraven kommer att bli omfattande. Statens resurser används lämpligen till att strukturera upp och kvalitetssäkra undersköterskeutbildningarna utifrån kompetensbehoven i vård och omsorg.

Carina Lundberg Uudelepp
Regiondirektör

Ulrika Sundquist
HR-direktör

TJÄNSTEUTLÅTANDE
2019-09-10

RS 2019-0718

Beslutsexpediering:

Akt

Socialdepartementet

Godkänd av Carina Lundberg Udelepp, 2019-09-10

§ 181**Yttrande över Stärkt kompetens i vård och omsorg –
slutbetänkande från utredningen Reglering av yrket
undersköterska (SOU 2019:20)**

RS 2019-0718

Ärendebeskrivning

Region Stockholm har av Socialdepartementet bjudits in att lämna synpunkter på betänkandet Stärkt kompetens i vård och omsorg, slutbetänkande från utredningen Reglering av yrket undersköterska (SOU 2019:20).

Beslutsunderlag

Regiondirektörens tjänsteutlåtande

Sammanfattning av Stärkt kompetens i vård och omsorg (SOU 2019:20) slutbetänkande från utredningen Reglering av yrket undersköterska
Hälso- och sjukvårdsnämndens protokollsutdrag den 27 augusti 2019
Hälso- och sjukvårdsförvaltningens yttrande den 27 augusti 2019
Stockholms läns sjukvårdsområdes yttrande den 26 augusti 2019

Yrkande

Ordförande Irene Svenonius (M) yrkar bifall till regionrådsberedningens förslag i skrivelse den 18 september 2019.

Beslut

Regionstyrelsen beslutar följande.

1. Regiondirektörens tjänsteutlåtande utgör Region Stockholms yttrande över betänkandet Stärkt kompetens i vård och omsorg (SOU 2019:20) – slutbetänkande från utredningen Reglering av yrket undersköterska.
2. Beslutet justeras omedelbart.

Expedieras till

Akt

Socialdepartementet

Ordförande

Justerare

Exp. datum

Sign.